

ТРУДОВЕ ПРАВО І ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.2

<https://doi.org/10.31548/law2020.03.009>

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАСОБАМИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Т.С. НОВАК, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права
імені академіка В.З. Янчука,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: tomanovak1980@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасного стану правового регулювання забезпечення працівників у сільському господарстві засобами індивідуального захисту, аналізу законодавчих новел та виокремлення основних недоліків у цій сфері з формулюванням пропозицій щодо їх усунення.

Встановлено, що на даний час відбувається оновлення законодавчої бази щодо забезпечення працівників сільськогосподарських підприємств засобами індивідуального захисту (далі – ЗІЗ), зумовлене, в першу чергу, міжнародними та євроінтеграційними зобов'язаннями України щодо адаптації вітчизняного законодавства у цій сфері до міжнародних вимог. Доведено, що основними позитивними нововведеннями стали: запровадження поєднання обов'язкового мінімуму забезпечення працівників ЗІЗ із можливістю прийняття роботодавцем рішення про забезпечення працівників ЗІЗ понаднормово; надання пріоритету засобам колективного захисту над ЗІЗ; конкретизація прав працівників щодо участі у вирішенні питань про забезпечення їх ЗІЗ; регламентація процедури вибору роботодавцем ЗІЗ понад встановлені мінімальні норми.

Запропоновано низку заходів для сприяння практичній реалізації положень Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці: розробка рекомендацій для роботодавців по проведенню оцінки професійних ризиків на робочих місцях; надання консультативних послуг у сфері проведення оцінки ризиків на робочих місцях та щодо вибору ЗІЗ понад встановлені норми (такі послуги може надавати Державна служба України з питань праці); надання органами Держпраці чи іншими

суб'єктами послуг з проведення оцінки ризиків на робочих місцях (особливо актуальним це є для малих сільськогосподарських підприємств). Внесено пропозицію щодо запровадження стимулювання роботодавців до забезпечення працівників (у тому числі сільськогосподарських підприємств) ЗІЗ через встановлення залежності розміру внесків на загальнообов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання від рівня виробничого травматизму/професійної захворюваності на підприємстві.

Ключові слова: безпека праці та здоров'я працівників, виробничі ризики, законодавство, засоби індивідуального захисту, небезпечні виробничі фактори, охорона праці, правове регулювання

Актуальність.

Робота в сільському господарстві характеризується наявністю на робочих місцях працівників низки шкідливих та небезпечних виробничих факторів. Наслідками їх впливу на організм людини можуть стати у відповідних умовах, травми, різке погіршення стану здоров'я, розвиток різних захворювань, зниження рівня працездатності, що в результаті знижує рівень захищеності працівників при виконанні ними трудових обов'язків.

Для сільськогосподарської галузі найпоширенішими шкідливими та небезпечними виробничими факторами являються: фізичні – машини і механізми, що рухаються; рухомі частини виробничого обладнання; підвищена запиленість та загазованість повітря робочої зони; підвищений рівень вібрації; підвищена напруга електричного поля тощо; хімічні – пестициди, агрохімікати, лікарські й мінеральні домішки до кормів, дезінфекційні та мийні засоби, гази розкладу органічних речовин, відпрацьовані гази тощо; біологічні – патогенні мікроорганізми (бактерії, віруси, рикетсії, спірохети, гриби, найпростіші) та продукти їхньої життєдіяльності; макроорганізми (рослини, тварини та продукти їхньої

життєдіяльності, а також культури клітин і тканин); психофізіологічні – фізичні перевантаження (операції з догляду за тваринами, які виконуються вручну); нервово-психічні перевантаження (емоційні перевантаження під час перегонів тварин, випасання, транспортування, розумове перенапруження, перенапруження аналізаторів, монотонність праці, емоційні перевантаження під час відловлювання, забою та транспортування птиці тощо).

З об'єктивних причин повністю виключити вплив наведених шкідливих і небезпечних виробничих факторів на людину в процесі праці неможливо, але можна створити на робочому місці безпечні умови праці, тобто такі, за яких вплив шкідливих і небезпечних виробничих факторів на працюючих виключений або їх рівні не перевищують гігієнічних нормативів. Досягнення цього здійснюється через комплекс працезахоронних заходів, закріплений в законодавстві. Одним із таких є забезпечення працівників спецодягом, іншими засобами індивідуального захисту, що згідно ст. 8 Закону України «Про охорону праці» та ст. 163 Кодексу Законів про працю України (далі - КЗпП) являється обов'язком роботодавця.

Проте практичне втілення наведених законодавчих приписів можливо на належному рівні виключно за умови досконалого механізму реалізації цих правових норм, дослідження сучасного стану якого й зумовлює актуальність даної праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Зважаючи на важливість проблеми, в наукових колах дослідженню різних аспектів правового регулювання охорони праці в сільському господарстві приділяється значна увага. Серед науковців, що займалися цією проблематикою, варто виділити таких вчених у галузях аграрного та трудового права, як Н. О. Багай, Н. Б. Болотіна, В. П. Жушман, О. А. Мірошніченко, В. В. Носік, О. О. Погрібний, В. І. Прокопенко, Н. І. Титова, В. Ю. Уркевич, І. І. Шамшина, В. З. Янчук та ін. Проте окремого дослідження стану правового регулювання забезпечення працівників у сільському господарстві засобами індивідуального захисту досі не проводилось.

Метою статті є дослідження сучасного стану правового регулювання забезпечення працівників у сільському господарстві засобами індивідуального захисту, аналіз законодавчих новел, виокремлення основних недоліків у цій сфері та розробка пропозицій щодо їх усунення.

Результати.

Виходячи із визначення поняття «засоби індивідуального захисту» (далі – ЗІЗ) (закріпленого в Мінімальних вимогах безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального за-

хисту на робочому місці, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 29.22.2018 р. № 1804) до таких відносять всі засоби, які призначені для носіння і використання працівником з метою індивідуального захисту від одного або більше ризиків, які могли б становити загрозу безпеці та здоров'ю на роботі, а також будь-які пристосування, аксесуари чи змінні компоненти, призначені для цієї мети. Звідси основне призначення ЗІЗ – мінімізувати ризики, наявні на робочому місці працівника, тобто професійні ризики.

Як доводять фахівці, спираючись на класифікацію професійних ризиків, розроблену спеціалістами Міжнародної організації праці та Всесвітньої організації охорони здоров'я, для виробничих процесів у сільському господарстві характерна наявність значної їх кількості. Пояснюється це як об'єктивними чинниками (технологією ведення сільського господарства) та і тим, що з одного боку, в Україні сільськогосподарське виробництво і суміжні галузі є достатньо розвиненими, в них інтенсивно застосовуються високоенергетичні технології виробництва із застосуванням хімічних та біологічних речовин, а з іншого – для вітчизняних сільськогосподарських підприємств характерним є застосування морально і фізично застарілої сільськогосподарської техніки з практично вичерпаним ресурсом (після 10-річного і більше терміну експлуатації). Внаслідок поєднання цих факторів рівень професійного ризику значно підвищується і, на переконання вчених, уникнути у сільськогосподарському виробництві ситуацій з підвищеним ризиком нині вже неможливо (Тогігашвілі & et al., 2010: 53–54).

Нагальність проблеми високого професійного ризику у сільському господарстві підтверджується і статистичними даними щодо рівня виробничого травматизму. Так, у 2019 р. в агропромисловому комплексі зафіксовано 517 нещасних випадків, пов'язаних із виробництвом. Це третій за величиною показник після соціально-культурної сфери та торгівлі (924 нещасних випадки), та вугільної промисловості (690 нещасних випадків). При цьому показник смертельного травматизму для сільського господарства є одним із найбільших серед усіх галузей: із 517 нещасних випадків 80 мали смертельні наслідки, тобто помер фактично кожен шостий потерпілий («Стан виробничого травматизму...»). Для порівняння – в європейських країнах в аграрному секторі один смертельний випадок припадає на 800 – 1200 травмованих (Рудницький & et al., 2013: 115).

Серед основних причин, що призводять до такого стану речей, превають організаційні, в основному – недоліки і упущення у роботі керівників підприємств та фахівців із охорони праці або спеціалістів які виконують ці обов'язки (Рудницький & et al., 2013: 116). Також до найпоширеніших причин високих показників виробничого травматизму у сільському господарстві відносять: порушення трудової та виробничої дисципліни; відсутність або неякісне проведення навчання та інструктажів з охорони праці; незадовільний технічний стан тракторів та машинно-тракторних агрегатів; порушення вимог безпеки під час експлуатації машинно-тракторних агрегатів; порушення технологічного процесу; відсутність або незастосування засобів колективного та індивідуального захисту (Шудренко, 2017: 47).

Варто відмітити, що в останнім часом у світі набуває поширення так звана «концепція нульового ризику» чи «концепція нульового травматизму». Так, Міжнародна асоціація соціального забезпечення (ISSA) розробила концепцію Vision Zero, що являє собою якісно новий підхід до організації профілактики виробничого травматизму, який об'єднує три напрямки – безпеку, гігієну праці і благополуччя працівників на всіх рівнях виробництва. Концепція Vision Zero визначає сім правил, реалізація яких роботодавцем сприятиме зниженню виробничого травматизму та професійних захворювань на підприємстві. Дана концепція може бути адаптована до будь-якої галузі економічної діяльності. Вона передбачає впровадження суб'єктами господарювання системи ідентифікації та оцінки ризиків у поєднанні із мотивацією працівників до безпечної праці та залучення їх до виявлення і профілактики небезпечних виробничих ситуацій. У результаті – виробничі ризики мають бути знижені до мінімального, «нульового» рівня. Україна теж починає застосовувати цю концепцію, наприклад, на окремих об'єктах атомної енергетики («На Запорізькій АЕС...») та ін.

Однак, як справедливо переконують спеціалісти, для сільського господарства України в сучасних умовах більш реальною є інша концепція - прийнятної (допустимого) ризику, яка полягає у прагненні досягнути такого рівня безпеки праці, який сприймають працівники сільськогосподарських підприємств у даний час, виходячи з рівня життя, ступеню механізації та автоматизації виробничих процесів, удосконалення засобів захисту (Клиценко, 2013: 133; Беззубко, 1997: 49).

Концепція допустимого ризику відображається в чинному працеохоронному законодавстві та покладена в основу запровадженого Концепцією реформування системи управління охороною праці в Україні («Про схвалення Концепції реформування...») ризик-орієнтованого підходу до охорони праці.

У свою чергу, ризик-орієнтований підхід базується на положеннях Директиви № 89/391/ЄЕС Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників на виробництві (Директива № 89/391/ЄЕС Про впровадження заходів ...), основною метою якої є впровадження заходів превентивного характеру, спрямованих на запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

Вище ми вже говорили, що одним із заходів, які за своїм змістом спрямовані на зменшення негативного впливу небезпечних та шкідливих факторів виробничих факторів на працюючих, є використання ЗІЗ. Забезпечення ними працівників входить до обов'язків роботодавця, і ця теза закріплена як в національному (ст. 8 Закону України «Про охорону праці» та ст. 163 КЗпП), так і в міжнародному законодавстві (п. 1 ст. 9 Директиви № 89/391/ЄЕС).

Основним нормативним актом, що донедавна встановлював порядок забезпечення ЗІЗ працівників (у тому числі сільського господарства), для яких їх застосування є обов'язковим під час трудового процесу, а це роботи із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботи, пов'язані із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами, було Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спе-

ціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту, затверджене наказом Держгірпромнагляду України від 24.03.2008 р. № 53 («Про затвердження Положення про порядок забезпечення працівників...», 2008). Згідно цього Положення роботодавець повинен був забезпечити ЗІЗ працівників за видами та в обсягах, встановлених в нормах безоплатної видачі працівникам спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту.

Проте 15 січня 2019 р. набув чинності новий документ – Мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці, затверджені наказом Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 р. № 1804 (далі – Мінімальні вимоги) («Про затвердження Мінімальних вимог ...», 2018). Його прийняття було зумовлено, в першу чергу, необхідністю адаптації українського законодавства про охорону праці до законодавства Європейського союзу, а саме – до Директиви Ради № 89/656/ЄЕС від 30 листопада 1989 р. про мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці («Директива 89/656/ЄЕС Совета Европейских Сообществ о минимальных требованиях ...»). Відмітимо, що наразі євроінтеграційні та міжнародні зобов'язання України чинять значний вплив на розвиток всіх галузей законодавства, у тому числі й аграрного (Гафурова, 2019: 14). Не складають виключення і нормативні акти у сфері регулювання відносин із охорони праці у сільському господарстві.

Вивчення змісту Мінімальних вимог показує, що в ньому фактично відтворені всі положення Директиви

Ради № 89/656/ЄЕС. До основних нововведень варто віднести наступне.

По-перше, як і раніше, роботодавець зобов'язаний забезпечувати працівників ЗІЗ згідно встановлених мінімальних норм. Для працюючих у сільському господарстві ці норми регламентовані: наказом Державного комітету України в промисловій безпеці, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Норм безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам загальних професій різних галузей промисловості» від 16.04.2009 р. № 62, а також наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Комітету по нагляду за охороною праці України «Про затвердження Типових норм безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства» від 10.06.1998 р. № 117.

Останній документ, який фактично є основним для визначення мінімальних норм видачі ЗІЗ працюючим у сільському господарстві, є застарілим та потребує перегляду. Насамперед, він не узгоджений із діючим Класифікатором професій ДК 003:2010 («Класифікатор професій ДК 003:2010», 2010). Крім того, прийняті пізніше вищезгадані Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам загальних професій різних галузей промисловості передбачають інші норми ЗІЗ для професій, які містяться й у галузевих Нормах. Так, нами було проведено порівняння переліку ЗІЗ, встановлених для сторожа в Нормах безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших

засобів індивідуального захисту працівникам загальних професій різних галузей промисловості та Типових нормах безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства. Перший із документів зобов'язує роботодавця забезпечити сторожа під час чергування в прохідній підприємства костюмом та черевиками; під час охорони об'єктів, складських приміщень додатково плащем з капюшоном; на зовнішніх роботах узимку додатково утепленими курткою та штанами, чоботами, кожухом, шапкою і рукавицями. Галузеві ж норми передбачають видачу сторожу лише плаща бавовняного з водовідштовхувальним просоченням. Як бачимо, спостерігається тенденція до розширення переліку ЗІЗ, і це правильно, оскільки сприяє підвищенню рівня захищеності працюючих від негативного впливу шкідливих і небезпечних виробничих факторів.

По-друге, орієнтуючись на світовий досвід, Мінімальні вимоги врегулювали питання забезпечення працівників ЗІЗ понад встановлені норми. Цей крок безумовно є правильним, оскільки дозволяє роботодавцю «гнучко» підходити до питання забезпечення ЗІЗ, максимально враховуючи специфіку виробничих процесів на конкретному сільськогосподарському підприємстві, асортимент ЗІЗ, удосконалення їх захисних властивостей тощо.

Основною умовою для обґрунтування вибору ЗІЗ понад встановлені норми п. 6 Мінімальних вимог називає проведення роботодавцем оцінки ЗІЗ за такими критеріями: відповідність ступеню існуючих ризиків для життя та здоров'я працівників та не

призведення до будь-якого збільшення рівня цього ризику; відповідність існуючим на робочому місці умовам. Окрім того, обрані ЗІЗ повинні підходити користувачеві після необхідного регулювання.

Під час здійснення такої оцінки роботодавець повинен проаналізувати та оцінити ризики для життя та здоров'я працівників, які не можна усунути за допомогою інших засобів. До останніх відносять, в першу чергу, засоби колективного захисту, безпечну організацію робіт, застосування більш безпечних технологій, речовин тощо. Наприклад, обладнання в приміщенні приточно-витяжної вентиляції має пріоритет над використанням працівниками засобів захисту дихальних шляхів. Такий підхід є загальноприйнятим на європейському рівні, встановлюється ст. 3 Директиви 89/656/ЕЭС та підтверджується позитивним досвідом («Посібник з оцінки ризиків ...», 1996: 44).

Також роботодавець має визначити характеристики, які повинен мати ЗІЗ для ефективного захисту життя та здоров'я працівників від вже визначених ризиків, беручи до уваги будь-які ризики, які може створити сам ЗІЗ, а також порівняти характеристики ЗІЗ, наявних у суб'єкта господарювання, з характеристиками, визначеними під час цієї оцінки. Тут відзначимо, що постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 р. № 761 було затверджено Технічний регламент засобів індивідуального захисту, який визначає вимоги до рівня безпеки засобів індивідуального захисту, проведення процедури оцінки відповідності таким вимогам, встановлює правила маркування зазначених засобів та введення їх в обіг. Цей документ обов'язково має враховуватись

роботодавцем при обґрунтуванні вибору ЗІЗ понад встановлені норми.

По-третє, для полегшення вибору роботодавцем ЗІЗ понад встановлені норми, до Мінімальних вимог було включено орієнтовний перелік небезпек, за яких використовують додаткові ЗІЗ, та орієнтовний перелік робіт, які вимагають застосування відповідних ЗІЗ. Відповідно п. 11 Мінімальних вимог за результатами проведених заходів складається таблиця врахування ризиків для обґрунтування вибору та використання ЗІЗ за формою згідно з додатком 4 до Мінімальних вимог. Однак зі змісту цього документу залишається не зрозумілим, чи є складання згаданої таблиці обов'язковим, які наслідки її відсутності у разі перевірки компетентним органом стану забезпечення працівників ЗІЗ понад встановлені норми. Відсутні в Мінімальних вимогах і роз'яснення щодо заповнення даної таблиці.

По-четверте, правильним є запровадження Мінімальними вимогами (п. 15) обов'язку роботодавця консультуватись із працівниками чи їх уповноваженими представниками, профспілкою з усіх питань, що пов'язані із забезпеченням їх безпеки і здоров'я під час використання ЗІЗ на робочих місцях. Це відповідає міжнародним стандартам охорони праці (ст. 8 Директиви 89/656/ЕЭС та ст. 11 Директиви 89/391/ЕЭС), дозволяє реалізувати приписи національного законодавства щодо участі працівників у організації охорони праці на підприємстві (ст. 153, 159, 161 КЗпП).

Проте, позитивно оцінюючі всі вищенаведені законодавчі новели щодо забезпечення працівників сільського господарства ЗІЗ, не можна оминати увагою й проблемні аспекти. На нашу думку, викликає сумніви

практичне втілення зазначених вище приписів Мінімальних вимог щодо забезпечення працівників (у нашому разі сільськогосподарських підприємств) ЗІЗ понад встановлені норми. Обґрунтувати це можна наступним.

На даний час сільське господарство України переживає кризові часи, що жодним чином не сприяє тому, щоб роботодавці брали на себе додаткові витрати по забезпеченню працівників ЗІЗ. На практиці навпаки, навіть мінімальні, обов'язкові норми забезпечення працівників ЗІЗ, не дотримуються (Рудницький & et al., 2013: 116).

Окрім того, як впливає ці змісту Мінімальних вимог, визначенню потреби в понаднормових ЗІЗ має передувати оцінка виробничих ризиків на робочих місцях. Знову ж таки, ця процедура вимагає наявності у роботодавця відповідних спеціалістів та матеріальних ресурсів. І якщо умовно кажучи, це не є проблемою для великих сільськогосподарських підприємств, та на малих сільськогосподарських підприємствах ситуація протилежна, а, знову ж таки, залучати для проведення оцінки ризиків на робочих місцях сторонніх фахівців на договірних засадах – це додаткові витрати для роботодавця. Як показує зарубіжний досвід, наприклад Польщі, виходом із такої ситуації може стати розробка стандартів, що роз'яснюють цілі та розкривають питання організації оцінки професійних ризиків, наводять приклади того, як проводити оцінку ризиків для різних виробництв. Також у цій країні налагоджена система допомоги роботодавцям у проведенні оцінки професійних ризиків. Таку допомогу надає трудова інспекція. Для малих та середніх підприємств розроблені спеціальні керівництва для оцінки ризиків. Популярним є

використання малими та середніми підприємствами послуг спеціалізованих компаній для проведення оцінки ризиків (Березуцький & Адаменко, 2016: 66–67). Україна може перейняти такий досвід.

Висновки і перспективи.

Отже на даний час спостерігається оновлення законодавчої бази щодо забезпечення працівників сільськогосподарських підприємств ЗІЗ та адаптація вітчизняного законодавства у цій сфері до міжнародних вимог. До позитивних новел варто віднести: запровадження поєднання обов'язкового мінімуму забезпечення працівників ЗІЗ із можливістю прийняття роботодавцем рішення про забезпечення працівників ЗІЗ понаднормово; надання пріоритету засобам колективного захисту над ЗІЗ; конкретизація прав працівників щодо участі у вирішенні питань про забезпечення їх ЗІЗ; регламентація процедури вибору ЗІЗ понад встановлені мінімальні норми. Заходами, які сприятимуть практичній реалізації передбачених Мінімальними вимогами безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці, положень, можуть стати: розробка рекомендацій для роботодавців по проведенню оцінки професійних ризиків на робочих місцях; надання консультативних послуг у сфері проведення оцінки ризиків на робочих місцях та щодо вибору ЗІЗ понад встановлені норми (такі послуги може надавати Державна служба України з питань праці); надання органами Держпраці чи іншими суб'єктами послуг із проведення оцінки ризиків на робочих місцях (особливо актуальним це є для малих сільськогосподарських

підприємств). Нарешті, засобом стимулювання роботодавців до забезпечення працівників (у тому числі сільськогосподарських підприємств) ЗІЗ, може стати встановлення залежності розміру внесків на загальнообов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання від рівня виробничого травматизму/професійної захворюваності на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Гогігашвілі Г.Г., Камінський В.Ф., Лапін В.В., Войналович О.В. Оцінювання професійного ризику в галузях сільськогосподарського виробництва України. Вісник аграрної науки. Серпень 2010. С. 53–55.
2. Стан виробничого травматизму за 12 місяців 2019 та 2018 р. за галузями нагляду. URL: <https://www.sop.com.ua/news/2424-virobnichiy-travmatizm-v-ukrani-za-2019-rk> (дата звернення: 27.08.2020 р.).
3. Рудницький Б.О., Спирін А.В., Туровська В.Б. Ефективність організаційних та профілактичних заходів для безпечного виконання робіт в сільськогосподарському виробництві. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Технічні науки. 2013. № 2(79). С. 114–120.
4. Шудренко І.В. Охорона праці в галузі: навч. посіб. Житомир: ЖНАЕУ, 2017. 136 с.
5. На Запорізькій АЕС застосовуються інструменти глобальної концепції «Vision Zero» в профілактиці виробничого травматизму. URL: <https://www.npp.zp.ua/uk/node/2462> (дата звернення: 27.08.2020 р.).
6. Клиценко Г.Г. Методологія оцінки ризиків на робочих місцях сільськогосподарського виробництва. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Механізація та автоматизація виробничих процесів». Вип. 10 (25). 2013. С. 130–133.
7. Беззубко Л.В. Шляхи вдосконалення умов і охорони праці. Охорона праці. 1997. № 2. С. 47–52.
8. Про схвалення Концепції реформування системи управління охороною праці в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 р. № 989-р. Офіційний вісник України. 2018. № 100. Ст. 338.
9. Директива № 89/391/ЄЕС Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників на виробництві. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text (дата звернення: 28.08.2020 р.).
10. Про затвердження Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту: наказ Держгірпромнагляду України від 24.03.2008 р. № 53. Офіційний вісник України. 2008. № 38. Ст. 1275.
11. Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці: наказ Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 р. № 1804. Офіційний вісник України. 2019. № 4. Ст. 164.
12. Директива 89/656/ЄЕС Ради Європейських Союзів про мінімальні вимоги до охорони здоров'я та безпеки при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочих місцях (третья отдельная директива в значении Статьи 16(1) Директивы 89/391/ЕЭС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b44#Text (дата звернення: 29.08.2020 р.).
13. Гафурова О. В. Вплив євроінтеграційних та міжнародних зобов'язань на розвиток аграрного законодавства України. Право. Людина. Довкілля. 2019. Том. 10. № 3. С. 14–20.

14. Класифікатор професій ДК 003:2010, затверджений наказом Держпродспоживстандарту України від 28.07.2010 р. № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 29.08.2020 р.).
15. Посібник з оцінки ризиків на робочому місці. Люксембург: бюро офіційних публікацій Європейських Співтовариств. 1996. 57 с.
16. Березуцький В. В., Адаменко М. І. Небезпечні виробничі ризики та надійність: навчальний посібник. Харків: ФОП Панов А.М., 2016. 385 с.
4. Shudrenko, I.V. (2017). Okhorona pratsi v haluzi [Occupational safety in the industry]. Zhytomyr, 136 (in Ukrainian).
5. Na Zaporizkii AES zastosovuiutsia instrumenty hlobalnoi kontseptsii «Vision Zero» v profilaktytsi vyrobnychoho travmatyzmu [Zaporizhzhya NPP uses the tools of the global concept «Vision Zero» in the prevention of occupational injuries]. Available at: <https://www.npp.zp.ua/uk/node/2462> (in Ukrainian).
6. Klytsenko, H.H. (2013). Metodolohiia otsinky ryzykiv na robochych mistsiakh silskohospodarskoho vyrobnytstva. Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriia «Mekhanizatsiia ta avtomatyzatsiia vyrobnychkykh protsesiv» [Methodology for risk assessment in agricultural workplaces. Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series «Mechanization and automation of production processes»], 10(25): 130–133 (in Ukrainian).
7. Bezzubko, L.V. (1997). Shliakhy vdoskonalennia umov i okhorony pratsi. Okhorona pratsi [Ways to improve working conditions and safety. Occupational Health], 2: 47–52 (in Ukrainian).
8. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia systemy upravlinnia okhoronoiu pratsi v Ukraini ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii [On approval of the Concept of reforming the labor protection management system in Ukraine and approval of the action plan for its implementation] (2018): rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.12.2018 № 989-r. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy, 100, 338 (in Ukrainian).
9. Dyrektyva №89/391/leES Pro vprovadzhennia zakhodiv, shcho spriaiut polipshenniu bezpeky ta hihieny pratsi pratsivnykiv na vyrobnytstvi [Directive 89/391/EEC on the implementation of measures to improve the safety and health of workers at work]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text (in Ukrainian).

References

1. Hohihashvili, H.H., Kaminskyi, V.F., Lapin, V.V. & Voinalovych, O.V. (2010). Otsiniuvannia profesiinoho ryzyku v haluziakh silskohospodarskoho vyrobnytstva Ukrainy. Visnyk ahrarnoi nauky [Occupational risk assessment in the branches of agricultural production of Ukraine. Bulletin of Agricultural Science], 53–55 (in Ukrainian).
2. Stan vyrobnychoho travmatyzmu za 12 misiativ 2019 ta 2018 za haluziamy nahliadu [The state of occupational injuries for 12 months of 2019 and 2018 by areas of supervision]. Available at: <https://www.sop.com.ua/news/2424-virobnichiy-travmatizm-v-ukrani-za-2019-rk> (in Ukrainian).
3. Rudnytskyi, B.O., Spirin, A.V. & Turovska, V.B. (2013). Efektyvnist orhanizatsiinykh ta profilaktychnykh zakhodiv dlia bezpechnoho vykonannia robot v silskohospodarskomu vyrobnytstvi. Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriia: Tekhnichni nauky [The effectiveness of organizational and preventive measures for the safe performance of work in agricultural production. Collection of scientific works of Vinnytsia National Agrarian University. Series: Technical Sciences], 2(79): 114–120 (in Ukrainian).

10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zabezpechennia pratsivnykiv spetsialnym odiahom, spetsialnym vztutiam ta inshymy zasobamy indyvidualnoho zakhystu [On approval of the Regulations on the procedure for providing employees with special clothing, special footwear and other personal protective equipment] (2008): nakaz Derzhhirpromnahliadu Ukrainy vid 24.03.2008 № 53. Ofitsiyni visnyk Ukrainy, 38, 1275 (in Ukrainian).
11. Pro zatverdzhennia Minimalnykh vymoh bezpeky i okhorony zdorov'ia pry vykorystanni pratsivnykamy zasobiv indyvidualnoho zakhystu na robochomu misti [On approval of the Minimum requirements for safety and health protection when employees use personal protective equipment at the workplace] (2018): nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy vid 29.11.2018 № 1804. Ofitsiyni visnyk Ukrainy, 4, 164 (in Ukrainian).
12. Dyrektyva 89/656/EES Soveta Evropeyskykh Soobshchestv o mynymalnykh trebovaniakh k okhrane zdorovia y bezopasnosti pry yspolzovannyi rabotnykamy sredstv yndyvidualnoi zashchyty na rabochykh mestakh (tretia otdelnaia dyrektyva v znachenyy Staty 16(1) Dyrektyvy 89/391/EES) [Directive 89/656/EEC of the Council of the European Communities on minimum health and safety requirements for the use of personal protective equipment by workers in the workplace (third separate directive within the meaning of Article 16 (1) of Directive 89/391/EEC)]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b44#Text (in Russian).
13. Hafurova, O.V. (2019). Vplyv yevrointehratsiinykh ta mizhnarodnykh zobov'язan na rozvytok ahrarnoho zakonodavstva Ukrainy. Pravo. Liudyna. Dovkilia [Influence of the euro-integration and international obligations on the agricultural legislation of Ukraine. Law. Human. Environment], 10(3): 14–20 (in Ukrainian).
14. Klasyfikator profesii DK 003:2010 [Classifier of professions DK 003:2010], zatverdzhenyi nakazom Derzhprodspozhyvstandartu Ukrainy vid 28.07.2010 № 327. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (in Ukrainian).
15. Posibnyk z otsinky ryzykiv na robochomu misti [Workplace Risk Assessment Guide] (1996). Liuksemburh: biuro ofitsiinykh publikatsii Yevropeyskykh Spivtovarystv, 57 (in Ukrainian).
16. Berezutskyi, V.V. & Adamenko, M.I. (2016). Nebezpechni vyrobnychi ryzyky ta nadiinist [Dangerous production risks and reliability]. Kharkiv: FOP Panov A.M., 385 (in Ukrainian).

T.S. Novak (2020). CURRENT STATE OF LEGAL REGULATION OF PROVISION OF AGRICULTURAL WORKERS BY MEANS OF INDIVIDUAL PROTECTION. *Law. Human. Environment*, 11(3): 74-85. <https://doi.org/10.31548/law2020.03.009>.

Summary. The article is devoted to the investigation of the current state of legal regulation of provision of agricultural workers with personal protective equipment, analysis of legislative novelties and highlighting the main disadvantages in this area with the formulation of proposals for their elimination.

It is defined that the legal framework for provision of workers of agricultural enterprises with personal protective equipment (hereinafter - PPE) is currently being updated, primarily due to Ukraine's international and European integration obligations to adapt domestic legislation in this area to international requirements. It is proved that the main positive innovations are: the introduction of a combination of the mandatory minimum provision of workers by PPE with the

possibility for the employer to decide on the provision of workers by PPE overtime; giving priority to means of collective protection over PPE; specification of the rights of workers to participate in resolving issues related to the their provision of PPE; regulation of the procedure for selecting PPE by the worker in excess of the established minimum norms.

A number of measures are proposed to promote the practical implementation of the provisions of the Minimum Safety and Health Requirements for the use of personal protective equipment in the workplace: development of recommendations for employers to assess occupational risks in the workplace; provision of advisory services in the field of risk assessment at workplaces and on the selection of PPE above the established norms (such services may be provided by the State Labor Service of Ukraine); provision of workplace risk assessment services by the State Labor Service or other entities (this is especially relevant for small agricultural enterprises). A proposal was made to introduce incentives for employers to provide employees (including agricultural enterprises) with PPE by establishing the dependence of the amount of contributions for compulsory state insurance against accidents at work and occupational diseases on the level of occupational injuries / diseases at the enterprise.

Keywords: *occupational safety and health of workers, industrial risks, legislation, personal protective equipment, dangerous production factors, labor protection, legal regulation*
